

КОГЕЗІЯ ТА КОГЕРЕНТНІСТЬ ЯК ТЕКСТОТВІРНІ КАТЕГОРІЇ АНГЛОМОВНОГО ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ

Тетяна КОЛЕСНИК

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
історико-філологічного факультету
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Науковий керівник:

Оксана МЕЛЬНИЧУК

*докторка філологічних наук, доцент, професорка
кафедри романо-германської філології
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне*

Проблема текстової зв'язності належить до фундаментальних питань сучасної лінгвістики тексту та аналізу художнього дискурсу. В умовах активного розвитку комунікативно орієнтованої парадигми мовознавства особливої актуальності набуває вивчення механізмів, які забезпечують цілісність і смислову єдність тексту як комунікативної одиниці. Серед таких механізмів центральне місце посідають *когезія* та *когерентність*: дві взаємопов'язані, проте якісно відмінні категорії текстотворення [1, с. 12; 4, с. 103; 5, с. 89].

Актуальність дослідження цих категорій в англomовному художньому дискурсі зумовлена кількома чинниками: по-перше, зростаючим науковим інтересом до механізмів побудови зв'язного тексту; по-друге, потребою у систематизації засобів текстової зв'язності для потреб лінгводидактики; по-третє, недостатньою вивченістю взаємодії когезії та когерентності на матеріалі сучасних англomовних художніх текстів.

Метою пропонованих тез є визначення сутності когезії та когерентності як текстотвірних категорій та характеристика засобів їх реалізації в англomовних художніх текстах на конкретному ілюстративному матеріалі.

У сучасній лінгвістиці *когезію* розуміють як формально-граматичну зв'язність тексту: систему поверхневих мовних зв'язків між реченнями та надфразовими єдностями. М. А. К. Галлідей

та Р. Хасан виокремили п'ять основних типів когезивних засобів: референцію, субституцію, еліпсис, сполучникові засоби та лексичну когезію [2, с. 48]. Кожен із цих типів виконує специфічну функцію у текстотворенні: займенникова референція забезпечує безперервність суб'єктного ланцюга, сполучники маркують логічні відношення між частинами тексту, лексичний повтор і синонімія утворюють тематичні лінії.

Когерентність є категорією глибинного рівня, або смислової та логічної єдності тексту. На відміну від когезії, яка є формальною властивістю, когерентність реалізується на рівні змісту і визначається здатністю читача інтерпретувати текст як цілісне комунікативне утворення [3, с. 74]. Вона забезпечується топікальною єдністю, причинно-наслідковою логікою подій, часовою послідовністю та загальною прагматичною спрямованістю тексту.

У художніх текстах англomовного дискурсу обидві категорії функціонують у нерозривній взаємодії. Так, у новелі О. Генрі «The Gift of the Magi» *лексичний повтор* ключових образів (*hair, watch chain*) формує наскрізну когезію, а хронологічна послідовність подій та причинно-наслідкові зв'язки між ними забезпечують когерентність усього тексту [9]. В оповіданні Р. Дала «Lamb to the Slaughter» засобами граматичної когезії виступають особові займенники та видo-часові форми *Past Simple* та *Past Continuous*, що створюють ефект безперервного наративного руху та занурюють читача у динаміку подій [7].

Особливий інтерес становить оповідання англійського письменника Г. Г'ю Манро (псевдонім Сакі) «Sredni Vashtar», де когерентність досягається через наскрізну опозицію двох світів: реального й уявного. Когезивними засобами тут слугують анафоричні займенники, які відстежують долю головного персонажа, та повтор імені *Sredni Vashtar* як лейтмотивного елемента [8]. У фрагментах роману Р. Бредбері «Fahrenheit 451» когерентність тексту формується через образну систему протиставлень (*fire vs. books, destruction vs. knowledge*), тоді як когезія реалізується через розгалужену мережу лексичних повторів і сполучникових засобів [6].

Аналіз зазначеного текстового матеріалу засвідчує, що в англomовному художньому дискурсі граматичні засоби когезії (сполучники *and, but, however, therefore*; займенникова анафора та катафора; видo-часова система) взаємодіють із лексичними (повтор, синонімія, антонімія, гіпонімія) та структурно-семантичними засобами когерентності (топікальна єдність абзацу, ізотопія, імплікатура,

пресупозиція). Така взаємодія виформовує текст як комунікативно завершену, естетично організовану одиницю.

Висновки. Отже, когезія та когерентність є взаємозалежними текстотвірними категоріями, які реалізуються через різнорівневі мовні засоби. Когезія забезпечує формальну зв'язність тексту, когерентність – його смислову єдність; однак у реальному художньому тексті вони взаємодіють у нерозривній єдності. Перспективним видається подальше дослідження цих категорій у методичному аспекті, зокрема як основи навчання писемного мовлення студентів-філологів та формування їхніх текстотвірних умінь.

ЛІТЕРАТУРА

1. Beaugrande R., Dressler W. *Introduction to Text Linguistics*. London : Longman, 1981. 270 p.
2. Halliday M. A. K., Hasan R. *Cohesion in English*. London : Longman, 1976. 374 p.
3. Widdowson H. G. *Text, Context, Pretext: Critical Issues in Discourse Analysis*. Oxford : Wiley-Blackwell, 2004. 200 p.
2. Hoey M. *Textual Interaction: An Introduction to Written Discourse Analysis*. London : Routledge, 2001. 224 p.
3. Bloor T., Bloor M. *The Functional Analysis of English: A Hallidayan Approach*. London : Arnold, 2004. 336 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. Bradbury, R. *Fahrenheit 451*. New York : Simon & Schuster, 2012.
2. Dahl R. *Lamb to the Slaughter*. Penguin, 2025.
3. Munro H. H. (Saki). *Sredni Vashtar and Other Stories*. New York : Dover Publications, 1995. Available at: <https://archive.org/details/srednivashtaroth00saki>
4. O. Henry. *The gift of the magi*. New York : Library of Alexandria, 2006